

KÜLTÜR COĞRAFYASI

Dr. Mutlu KAYA

KÜLTÜRÜN NİTELİKLERİ/ÖZELLİKLERİ

-
- Kültür, (1) belirli bir (2) topluluğun, (3) sosyal etkileşim yoluyla (4) sürdürdüğü ve (5) bireylere kazandırdığı (6) maddi-manevi (7) yaőam tarzı ve (8) dünya görüőü (9) bileőimi, onların bir bütünleőmesi olup, (10) varlık nedeni ve sonucu ise (11) evreye uyarlanma, (12) giderek çevreyi kendi kuramsal amaçları doğrultusunda deęiőtirme (13) dinamiğidir.

Kültür bir soyutlamadır

- Kültür ortak ve bütünleştirici bir yaklaşımla tanımlandığı için somut olarak gösterilen bir şey değil, bir soyutlamadır.
- Kültürü hayatın içinde somut olarak işaret edemeyiz.
- Onu belirli davranışlar, tutumlar, değer yargıları aracılığıyla hisseder ve anlarız.

Kültür tarihsel ve süreklilik içinde bir olgudur, dinamiktir, değişmeye tabidir

- Kültür, kuşaktan kuşağa aktarılarak süreklilik kazanan, uyarlanma sürecinin ve pek çok toplumsal etkileşimin etkisi altında değişerek varlığını sürdüren bir bütündür.
- Ancak kültürün aktarılarak insan yaşamının sınırlarını çok aşan bir hayatiyetinin bulunması onun değişmesi önünde bir engel değildir.

Kültür tarihsel ve süreklilik içinde bir olgudur, dinamiktir, değişmeye tabidir

- Kültürler zaman zaman yavaş, zaman zaman da hızlı değişirler. Örneğin **tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş**, bu dönüşüme maruz kalan toplumların kültürünü de değişmeye zorlamıştır.
- Kültür, maddî değişmeler yanında **daha yavaş değişir**. Önceki kültürel özellikler kalıntılar halinde devam eder ve ancak zaman içinde etkisini azaltarak ortadan kalkabilir.

Kültür tarihsel ve süreklilik içinde bir olgudur, dinamiktir, değişmeye tabidir

- Ayrıca ekonomik ve teknolojik etkiler, içine girdiği kültürü belli ölçülerde etkilese de kültürler bu etkilere kendi damgasını vurmakta gecikmezler.
- Örneğin kapitalist pazar ekonomisinin geçerli olduğu Türkiye'de paranın ekonomik anlamı diğer kapitalist ülkelerden farklı değildir; ama örneğin Almanya ile Türkiye'de paraya atfedilen kültürel anlam hâlâ farklıdır.
- Bir Alman için birine birşey ısmarlamak kültürel olarak anlamsız bir israftır; ancak Türkiye'de ve pek çok doğu ülkesinde birisi için para harcamak bir şeref hatta bir statü göstergesidir. Kültürün sürekliliğini ve tarihselliğini sağlayan en önemli etken, belki de kültürün öğrenilen ve öğretilen bir şey olmasıdır.

Kültür öğrenilir

- Kültür, insanın doğuştan getirdiği, kalıtsal bir olgu değildir.
- Her birey başta ailesi olmak üzere içine doğduğu kültürün mekanizmaları aracılığıyla, doğduktan çeşitli bağlamlarda kurduğu toplumsal ilişkiler yoluyla, toplumsal etkileşim içinde bu kültürü öğrenir.

Kültür ihtiyaçları giderici ve doyum sağlamaya yönelik bir yapıdır

- İnsanın diğer canlıların aksine içinde yaşadığı çevreye uyarlanmasında kullandığı temel araç kültürdür.
- Çevreye uyarlanmanın birinci koşulu, temel biyolojik ihtiyaçlarımızın giderilmesi gereğidir.
- Temel ihtiyaçlarımızı, yani yeme-içme, barınma, üreme gereğini kültürün kurumları aracılığıyla yerine getiririz.

Kültür ihtiyaçları giderici ve doyum sağlamaya yönelik bir yapıdır

- Hayatı zorlaştıran kültür öğelerinin yaşaması olanaksızdır. Ancak çok özel durumlarda ve geçici süreler için bu tür öğeler varolabilmektedir.
- Örneğin İslâm'da ibadet için oruç tutma davranışı bir ayla ve günün aydınlık saatleriyle sınırlanmıştır;
- Hıristiyanlıkta da oruç sadece hayvansal ürünlerin yenmesinin yasak olduğu bir ayla sınırlıdır. Sadece çok küçük bir grup, yani rahipler ömür boyunca hayvansal ürün tüketmekten kaçınırlar.

Kültür bir bütündür ve bütünleştiricidir

- Kültür çatışmaya değil, bütünleştirmeye yöneliktir.
- Toplumsal hayat çatışma yaratıcıdır. Sınıf, tabaka, cinsiyet, yaş gibi farklılıklara dayanarak toplumlarda statü ve servet farkları oluşmuş ve bu farklar toplum içinde çatışma riskini her zaman arttırmıştır.
- Oysa kültür bu çatışma riskini azaltıcı bir şekilde farklara ilişkin çatışmacı yorumu görmezden gelmemizi sağlayan ve belirli dayanışma modelleriyle bu farkları önemsizleştiren bir bütünlük duygusu sunar.
- Hatta bazı kültürler, **servet farkının yaratabileceği çatışma riskini** tamamen ortadan kaldıracak biçimde, serveti yok eden, eşitleyici mekanizmalar icat etmişlerdir.

Kültür bir bütündür ve bütünleştiricidir

- Bunun en tipik örneği **Kuzey Amerikalı Kwakiutl Kızılderililerinin** uyguladığı potlaç geleneğidir.
- Yılda bir kez yapılan potlaç töreninde Kızılderililer çağırdıkları konuklara bütün bir yıla yayılan emeklerinin karşılığı olan serveti sunarlar, hediyeler verirler, onları yedirir içirirler.
- Şölenin bittiği köylerde arta kalan servetin yakılıp yıkılmasına girişilir, böylelikle birilerinin birikmiş olan servete dayanarak güç ve iktidar elde etmesinin de önüne geçilmiş olur.
- Zira şöleni düzenleyenler, şölen sonunda ne denli yoksullaşmışlarsa o denli onur sahibi olurlar.

Kültür bir bütündür ve bütünleştiricidir

- İslâm toplumlarındaki zekât kurumunu bunun bir örneği olarak verebiliriz.
- Burada servet tam olarak dağıtılsa bile simgesel olarak onun belli bir bölümünün yoksullara aktarılması bu bütünlük ve dayanışma duygusunu yaratmaya yöneliktir.
- Kurban bayramlarında kurban etinin dağıtılması da benzer biçimde yorumlanabilir.

Kültür bir bütündür ve bütünleştiricidir

- Kültürel hayatın bir alanında meydana gelen değişiklikler diğer öğeleri de değiştirmeye zorlamaktadır.
- Örneğin Türkiye’de Medeni Kanun’un kabulüyle tek eşlilik bir zorunluluk haline getirilince, din içinde **çok eşliliğin ancak zorunlu hallerde** geçerli bir kurum olduğunu dile getiren yorumlar çoğalmaya ve geçerlilik kazanmaya başlamıştır.

Kaynakça

- Tümertekin, E., & zg, N. (1997). *BeŖeri coĖrafya: İnsan. Kültür. Mekan*. Çantay Kitabevi.
- DavranıŖ Bilimleri Ders Notları (2018). Ankara Üniversitesi Açık Ders Sistemi.